

protože jest spravedlivá, musil bych ji napřed srovnati s nějakou mravní zásadou. S kterou to ale zásadou? Kdo dovede říci její obsah? A kdyby byl i takový obsah vyřčen, bude zásada ta uznána všemi za měřítko takové, aby se dle něho stanovily normy právní a neprávní? A jaký je pak rozdíl mezi právem, jak na ně nazývá prof. Kallab a mezi etikou? —

Prof. Kallab napsal o Weyrově knize »Základy filosofie právní« obšírnou kritiku do Sborníku věd právních a státních (Ročník XX., strana 114. a další). Weyr na tuto kritiku odpověděl v tomto časopisu, ročník 1920, strana 228. a další. V těchto úvahách není však pro dnešní naše thema nic podstatně nového.

I to pokládáme za zcela nedostatečný a neurčitý výklad, když Kallab na str. 125: této své kritiky praví vzhledem k odlišení hlediska, jež nám z určitých norem činí normy ethické, od hlediska druhého, které nám charakterisuje určité normy jako právní: »I v ethice, I v právní vědě antcipujeme postulovanou myšlenkovou jednotu, a to v ethice v ideálu ch a r a k t e r u, v právní vědě v ideálu s p r a v e d l n o s t i.«. Lze si něco určitého pod těmito slovy »charakter« a »spravedlnost« představití? A mimo to, jaký přesný rozdíl mezi ideálem charakteru a ideálem spravedlnosti, když požadujeme, aby ideální charakter byl také ideálně spravedlivý? Patrnó přece, že obsah pojmu »charakter« má v sobě část obsahu pojmu »spravedlnost«. A takové pojmy, jichž obsah není úplně různý, nehodí se k rozlišování zjevů, jež nazýváme mravními, spravedlivými, od zjevů, nazývaných právními. —

Později hodláme promluvití o pojmu normy (součástí to pojmu »právo«) a o normativním nazírání.

Vzpomínky na ústavní výbor revolučního Národního shromáždění.

František Weyr.

Od počátku světové války ztratili jsme obvyklé měřítko pro historický význam a dosah událostí, jichž svědky nebo současníky jsme byli. Stalo se toho tolik, že smysly a zraky naše do jisté míry otupěly. Ani brvou nehnuli jsme, dozvídajíce se o událostech, které dříve byly by evropskými sensacemi. Vzpomínám, že v pohnutých dnech rozkladu ústředních mocností, bezprostředně po naší vlastní národní revoluci, přinesly denní listy zprávu o abdikaci německého císaře Viléma II. v takových rozměrech a takovým způsobem, jakým obyčejně registrují se zprávy o odstoupení některého ministra.

Přes několikaleté napjetí, způsobené válečnými událostmi let 1914—1918, ještě jednou vzplanulo u nás ohromné nadšení a živý smysl pro historický význam událostí, když na konci října roku 1918 došlo k naší vlastní revoluci a k založení samostatného státu československého. Všichni byli jsme prodchnuti jedinečnou veš-

kostí těchto historických chvílí, zejména arcití z nás, jimž osud — často byla to více méně prostá náhoda — dopřál aktivní účast na nádherné politické epopeji, která počala se odehrávat v srdci znovuzřízené říše, v Praze. To platí jmenovitě o těch, kteří byli vysláni jako členové do prvního revolučního Národního shromáždění, utvořeného z původního Národního výboru, jenž zasedal a působil již dráhnou dobu před politickým převratem.*) Živý smysl pro historický význam toho, co se u nás dělo a čehož byli jsme často nejen trpnými svědky, nýbrž i aktivními účastníky, u mnohých z nás nepotrval dlouho, aspoň ne tak dlouho, jak jsem si představoval. Vůbec nabyt jsem — a zajisté ne jen já — dojmu, že revoluce bezprostředně zažitá prezentuje se nám zcela jinak, než obdobné politické události, o kterých se dovídáme jen z podání historického. Všichni zajisté korigovali jsme proto svůj základní názor na ně. Revoluce dřívější, o kterých dovídali jsme se z dějepisných děl, nebo i soudobé, které jsme však sami neprožili, měly pro nás mnoho typické historické glorioly, ba řekli bych přímo divadelního efektu — vzpomeňme na př. jen běžné představy o t. zv. velké francouzské revoluci! — jež patřily jaksi k nezbytným součástkám všech historicky významných událostí. Měli jsme nejistou představu, že k nim nezbytně náleží jisté trvalé vzrušení celého národa a jmenovitě jednotlivců, aktivně a bezprostředně na nich zúčastněných, prolitá krev, guillotiny, náhlé soudy a jiné revoluční rekvizity. Revoluce nekrvavé, moderně a elegantně provedené, nezdály se nám býti pravými revolucemi. Zapomínali jsme, že i v nejpohnutějších dobách politických revolucí jedlo, pilo, spalo, zpívalo se a chodilo na procházku, že zkrátka normální život nikterak neustal. O něm arcití dějepiscové nám nevyprávějí. Nyní, kdy stali jsme se současníky jednoho z největších politických převratů světových a očitými svědky a účastníky naší vlastní revoluce, mnohý z nás asi v duchu si přiznal, že ve své fantasii vše to představoval si poněkud jinak. Úderem historické hodiny národního osvobození neustaly totiž nijak naše vlastní a jiných spoluobčanů malicherné starosti každodenní, nezmizely triviálnosti všedního života, jehož vnější tvářnost velmi brzy vrátila se do obvyklých kolejí, nebylo zde oné teatrálnosti, již představovali jsme si jako hlavní a nezbytný rekvizit každé t. zv. »velké doby«, zkrátka objevila se brzy ona známá a prostá hmotářská stránka lidského života. Rozumí se, že ani u těch, kdož byli hlavními činiteli grandiosního divadla, kterému se svého času obdivovali budou naši potomci, a s nimiž bylo se nám často stýkati, nenacházeli jsme někdy všech těch vlastností, které byli jsme zvyklí očekávat u osobností historického významu. Vždyť je starým pravidlem, že každý jednatel nutně sevšední, stýkáme-li se s ním často osobně. To platilo a platí též o historických osobách. Těm

*) Bliže jedním o této přeměně ve své »Soustavě československého práva státního«, str. 51 a další.

svědčí výhradně jen »historický aspekt«, časová a místní vzdálenost od pozorovatele.

Aspekt ten dostaví se jistě časem i pro mnohé z těch, kteří spolupracovali na vybudování našeho státu. Mám za to, že je povinností jejich, aby — byť i jen prostými vzpomínkami — zachytili něco z oněch událostí, jichž svědky se stali. Mnohé, co nás dnes, kdy zmíněný aspekt není ještě dán, zajímá jen málo nebo vůbec ne, bude pozdější pokolení nepoměrně více zajímat. Nebude-li mrtvou literou zachyceno, ztratí se navždy. Vzpomínky nebudou mít jen význam prostého ukojení všední zvědavosti, nýbrž mohou se stát cennými pomůckami příštích historiků. Ten, kdo vzpomíná události a osobnosti, kterých osobně sám seznal, má velkou a nenahraditelnou výhodu autopsie před tím, kdo kreslí a sestruje pouze podle ústního nebo písemného podání, byť by snad i onomu chyběl pravý historický talent.

Doba historického vyličení politického převratu roku 1918 ještě nenastala a dlouho nenastane, doba prostých osobních vzpomínek však již nastala a dlužno ji využít, dokud nebude pozdě. Neboť nejen lidský život, nýbrž i lidská paměť je velice krátká. Nelze namítnouti, že nenadešla doba ani pro prosté vzpomínky (a jmenovitě pro jejich uveřejnění), poněvadž lidé, jichž se týkají, ještě žijí a působí v životě veřejném. Neprozrazujeme žádných intimit a netřeba nám proto čekat na smrt těchto osob.

Chci zde tudíž uveřejnit několik vzpomínek na své působení v ústavním výboru Národního shromáždění. Jsem z těch několika málo osob, které od počátku až do konce jeho činnosti byli jeho členy. Z těch všichni, kromě mne, jsou nadále v aktivním politickém životě činni, takže není jisto, ba ani pravděpodobno, že snad někdo z nich podnikne podobou práci. Není to též věcí čistokrevných politiků a nepatří ani k jejich typickému nadání, aby v ústraní vzpomínali čehokoliv. Žijí výhradně v přítomnosti a poměrně málo se starají o minulost a budoucnost. Odstoupí-li konečně z politického kolbiště (nuceně nebo dobrovolně), píše v nejlepším případě své vlastní memoáry.

Vzpomínky mé týkají se jen velice malého výseku z povšechných událostí revolučních. Zabývají se toliko parlamentárními událostmi a z těch jen oně části, která odehrála se v ústavním výboru Národního shromáždění. Je to tedy málo, ale toto málo je velmi významné. Vždyť táb — a ne v plenárních schůzích parlamentu, ani ne v jednotlivých klubech poslaneckých — bylo ohnisko, ze kterého vyšel základní ústavní zákon naší republiky a nepřehledná řada jiných velmi důležitých zákonů. Ústavní výbor byl proto nejdůležitější ze všech ostatních parlamentárních výborů, ač v době počáteční, kdy sestavovaly se jednotlivé výbory, politické strany a politické kluby nebyly si této důležitosti plně vědomy. (O tom se ještě zmíním.)

Poněvadž to, co zde chci podati, jsou osobní vzpomínky,

nemůže je v budoucnosti nahraditi žádný jiný pramen, zejména ne těsnopisecké zápisy (protokoly), které se vedly podle mého návrhu o jednáních tohoto výboru, ač ovšem i tyto zápisy budou svého času míti velký význam nejen povšechně historický, nýbrž i právnícký jakožto interpretační pomůcka. Budou zajisté svého času vydány tiskem.

Píšu zcela volně, bez zvláštní dispozice látky. To mohu si dovoliti, poněvadž píšu pouhé vzpomínky a nikoliv historii.

(Pokračování.)

† Prof. Dr. Josef Prušák

zemřel v Praze dne 22. února t. r. Smrt mu byla vysvobozením z několikaleté těžké choroby, jež mu v poslední době bránila rozvínouti šíře činnost vědeckou, mnohoslibně započatou.

Význam Prušákův pro vývoj české vědy trestního práva spočívá v tom, že byl u nás prvním a nejdůslednějším zastancem směru pozitivistického. Dokončiv totiž studia na pražské universitě, odebral se do Mariboru a později do Halle studovat u Liszta. Bylo to právě v době, kdy boj mezi klasickou a pozitivistickou školou v trestním právu zuřil nejživěji, a kdy Liszt ve svém semináři s mladickou ještě vervou vštěpoval svým posluchačům metody vědecké práce, jichž zůstal nejvýznačnějším zástupcem až do svého skonu. Odtud přinesl si Prušák nadšení a zájem pro pozitivistický směr ve vědě práva trestního, jemuž zůstal věren ve všech svých pracích.

Tento směr ohlašoval se již v jeho habilitačním spise »O přičetnosti osob mladistvých«, vydaném v r. 1899, v němž zvláště důkladně řeší otázku přičetnosti na základě deterministickém. Jeho článek z téže doby »Hájení obviněného (podzřelého) v řízení přípravném« (Právník, sv. 38.) jeví ještě, podobně jako onen spis, patrné stopy vlivu Zuckerova. Úplně a důsledně na stanovisku pozitivistickém snaží se Prušák vypracovati základní pojmy materiálního práva trestního v druhém svém samostatném spise, nadepsaném »Kriminální noetika« a uveřejněném v r. 1904. Byl to též první český pokus (nehledíme-li k zastaralému Slavíčkovu Úvodu ve studium trestního práva z r. 1866), podati soustavný výklad základních pojmů trestního práva. Nejvýše z monografií Prušákových kladu jeho »Studie o účastenství«, vydané v r. 1909, v nichž podává jednak výstižný obraz dosavadního stavu obtížné této otázky, jednak vlastní důmyslné její řešení. Jímž snaží se vytláčiti i z této její domény zásadu ručení za pouhý výsledek v trestním právu a staví i otázku trestnosti účastenství na pevnou základnu odpovědnosti za vinu.

Positivistický jeho směr uplatňuje se i v drobných jeho článkách, uveřejňovaných zvláště ve Sborníku věd právních a státních, zvláště ve studiích »Křivé obvinění« (sv. II.), »Vztah při-